

COMMISSIE WATERBEHEER

Delft, 4 november 2008

AAN DE VERENIGDE VERGADERING VAN DELFLAND

Advies van de commissie Waterbeheer, tevens **verslag** van de vergadering op 4 november 2008 over de aan haar voorgelegde voorstellen van het college van dijkgraaf en hoogheemraden, ter behandeling in de Verenigde Vergadering op 20 november 2008.

Aanwezig:

J.J.J.M. van der Burg	voorzitter
mw. dr.ir. M.P.M. Ruijgh-van der Ploeg	vice-voorzitter
dr.ir. S. van Baars	lid ingezetenen
A. van den Berg	lid ongebouwd
J. van Dam	lid ingezetenen
dr.ir. G.P.J. Dijkema	lid gebouwd
mevr. drs. J. Engels	lid ingezetenen
P.J. Hofman	lid ingezetenen
J. de Jong	lid bedrijfsgebouwd
mevr. M.T. Villars	lid ingezetenen
dr. J. Wallinga	lid ingezetenen
ing. J. Wijnants	lid gebouwd
mevr. I.J.A. ter Woorst	lid gebouwd
C.E.G. Zuidgeest	lid gebouwd
ir. E.F.M. Nieuwenhuis	secretaris

Voorts aanwezig:

ir. Th.A. Fransen	hoogheemraad
J.G.P. Verbeek	hoogheemraad
A.G. Wiegman	hoogheemraad

Afwezig:

mevr. drs. M.J. Hilders	lid Ingezetenen
-------------------------	-----------------

Afwezig**01. Opening, vaststelling agenda**

De voorzitter opent om 09.05 uur de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Er is bericht van verhindering van mevrouw Hilders.

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

Hierna stelt de voorzitter de heer Terweij in de gelegenheid om in te spreken.

De heer Terweij stelt het op prijs dat hij alsnog iets mag zeggen over het verdeelwerk Bergboezem Berkel, waar in de commissievergadering van 19 augustus 2008 over is gesproken. Hij had dit willen doen in de vergadering van 23 september 2008, waar het verslag van 19 augustus 2008 is vastgesteld, maar hij was toen niet in de gelegenheid om dit te doen. In de periode 1999-2005, toen hij lid van de VV was, heeft hij er regelmatig op gewezen dat dit verdeelwerk slecht of helemaal niet wordt onderhouden, hoewel het gaat om een uniek waterbeheerwerk dat is ontstaan in 1850, bij de aanleg van de Bergboezem. In de commissie-

vergadering van 19 augustus 2008 is gezegd dat de restauratie van dit verdeelwerk deel uitmaakt van de herinrichting van de maalkom (wat in zijn ogen eigenlijk hetzelfde is als het verdeelwerk) en indertijd is hem ook schriftelijk toegezegd dat het verdeelwerk gerestaureerd zou worden. In het ter inzage gelegde kadeverbeteringsplan heeft hij echter niets kunnen terugvinden over de restauratie van het verdeelwerk. Het verdeelwerk werkt nog gedeeltelijk, maar wel is in de loop van de tijd één van de houten schuiven die verrot was, door Delfland weggehaald zonder daar een vervangende schuif voor aan te brengen. Ook is voor een andere houten schuif die is weggehaald, een aluminium schuif in de plaats gezet. Hij denkt dat Delfland zich uitstekend zou profileren als het verdeelwerk weer in zijn oude luister zou worden hersteld, zeker omdat het werk naast een fietspad in een toekomstig recreatiegebied ligt.

Aan de heer Van Baars antwoordt de heer Terweij, dat hij vandaag voor zichzelf heeft gesproken, dus niet namens bijvoorbeeld een vereniging.

Hierna herinnert de voorzitter eraan dat in augustus en in juni 2008, toen het kadeverbeteringsplan werd besproken, de inrichting van de Bergboezem en de restauratie van het verdeelwerk alleen zijdelings aan de orde zijn gekomen. Hij heeft toen wel aangegeven dat de restauratie van dit werk wordt meegenomen in het definitieve ontwerp voor de inrichting van het Bergboezem, en dat geldt nog steeds. De gemeente Lansingerland en Delfland zijn bereid een deel van de restauratiekosten te betalen en zullen ook de provincie en Pijnacker-Nootdorp benaderen voor een bijdrage in deze kosten, zodra het definitieve ontwerp klaar is en er dus meer zicht is op de omvang van de kosten. Verder beaamt hij dat de plek waar het verdeelwerk zich bevindt, uitstekend geschikt is om met behulp van borden en mogelijke nieuwe technieken informatie over het waterbeheer te geven.

In antwoord op een vraag van de heer Hofman zegt de heer Terweij ten slotte, dat het verdeelwerk geen rijks- of gemeentelijk monument is. Het wordt wel als bijzonder object aangemerkt in de nota van Delfland over bijzondere gemalen, gebouwen en werken.

02. Notulen en actielijst vergadering commissie op 23 september 2008

De notulen worden vastgesteld met de volgende wijzigingen:

- Pagina 4, laatste alinea, in de eerste regel na "haar insteek" invoegen het woord "niet".
- Pagina 5, in de zesde regel van boven na "in andere gemeenten" invoegen de woorden "binnen Delfland".
- Pagina 10, aan het eind van de vierde alinea van boven na "de sociale controle op die plek" invoegen het woord "niet".

De actielijst wordt ongewijzigd vastgesteld.

Naar aanleiding van de notulen worden nog de volgende punten aangesneden:

- Pagina 2, derde alinea van boven: op verzoek van de gemeente Rijswijk is het overleg dat was voorzien in de tweede helft van oktober 2008, verplaatst naar een later (nog nader te bepalen) moment. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen en meststoffen op sportvelden heeft overigens de volle aandacht van Delfland, zoals ook uit het Waterbeheerplan blijkt.
- Noot onderaan pagina 2: Mocht er nieuws te melden zijn over de NBW-subsidies, dan wordt dit vermeld in het verslag.¹

03. Beantwoording vraag over verontreiniging van grond nabij de Kreek

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen.

¹ Het subsidieverzoek is afgewezen. Delfland beraadt zich nu over te nemen vervolgstappen (bezwaaar en een eventuele actie via de Unie van Waterschappen en/of bestuurlijk namens Verkeer en Waterstaat).

04. Agendapunten voor advies

01. Meerjarenraming 2009-2013

In antwoord op vragen van de heren Zuidgeest en Dijkema, licht de heer Wiegman toe dat met punt I van het ontwerpbesluit is bedoeld om de bandbreedte voor de algemene reserves per taak voor de gehele periode van de meerjarenraming los te laten, dus vanaf 2009 tot en met 2013. Dit besluit is nodig omdat op grond van nieuwe wetgeving het laatste jaar van een meerjarenraming structureel sluitend dient te zijn met positieve reserves. om dat te bereiken, moet in 2013 de bandbreedte van 5% - 15% voor de algemene reserves losgelaten worden, want in dat jaar komen de reserves naar verwachting onder de 5% uit. Overigens is de VV altijd in staat om opnieuw een bandbreedte in te stellen, bijvoorbeeld als bij de meerjarenraming 2010-2014 blijkt dat de financiële problematiek die nu voor 2013 wordt voorzien, toch van een andere orde zal zijn.

Mevrouw Ter Woorst zegt dat er in de categorie gebouwd wel enige weerstand is tegen het volledig laten vallen van de bandbreedte voor de reserves. Zij had begrepen dat dit maar voor één jaar zou gelden, niet voor de hele periode van de meerjarenraming. Ook de heer Van Baars vindt dat er in ieder geval een bodem voor de reserves moet blijven. Verder lijkt het hem nodig dat de gegeven toelichting alsnog in het VV-stuk wordt vermeld, want nu wordt in dit stuk niet aangegeven waarom dit besluit nodig zou zijn.

De voorzitter zegt toe dat er, afhankelijk van de inbreng vanuit de commissie Financiën vanavond, opnieuw naar de formulering van punt I van het ontwerpbesluit gekeken wordt.²

Mevrouw Ter Woorst stelt vast dat in de meerjarenraming helder is geschetst dat Delfland enerzijds voor grote opgaven staat bij de beleidsvelden waterkwaliteit, waterbeheersing en waterkering, en anderzijds te maken heeft met organisatorische en financiële problemen. Duidelijk is dat Delfland een bijzondere positie inneemt binnen het geheel van de Nederlandse waterschappen, alleen al gezien de opgaven en het aantal inwoners binnen het werkgebied van Delfland. Haar categorie dringt er daarom op aan dat activiteiten worden ontplooid om te bereiken dat die bijzondere positie van Delfland, die te vergelijken valt met die van prachtwijken, wordt erkend door de rijksoverheid. Mevrouw Engels voegt eraan toe dat dit punt op dezelfde manier is besproken binnen de categorie ingezetenen.

De heer Wiegman antwoordt dat binnen het college al is afgesproken om een goed onderbouwd stuk op te gaan stellen over de problematiek binnen het gebied van Delfland en de financiële consequenties daarvan.

Mevrouw Villars heeft in de meerjarenraming een hoofdstuk over het beleidsveld waterkwaliteit, natuur en ecologie gemist, terwijl dat toch in de komende jaren een uiterst belangrijk beleidsveld is, alleen al met het oog op de Kaderrichtlijn Water. In programma C (pagina 16) wordt er wel iets over gezegd, maar ook in dat programma ligt de nadruk op andere aspecten, zoals peilbesluiten, leggers en waterakkoorden. Zij vraagt om een apart hoofdstuk over waterkwaliteit. De voorzitter antwoordt dat met de indeling van de programma's in de meerjarenraming wordt aangesloten bij de algemene structuur van de begroting, zodat een apart programma over waterkwaliteit niet mogelijk is. Anderzijds vindt ook hij bij nader inzien de tekst bij de diverse programma's wel enigszins eenzijdig. De heer Wiegman zegt toe dat er naar gekeken wordt.

Gevraagd door de heer Dijkema of met het vergroten van de eigen voorziening in de energiebehoefte (pagina 17) ook invulling wordt geven aan de ambitie om meer duurzaam te gaan inkopen, zegt de heer Fransen dat de reden waarom dit punt wordt genoemd in programma D is, dat de sector zuiveringstechnische werken van Delfland zich inmiddels heeft aangesloten bij een landelijk programma tot besparing van energie bij zuiveringen. Op wat langere termijn kan dat programma ertoe leiden dat er zoveel energie wordt verkregen uit de zuiveringsprocessen, dat op andere plaatsen binnen Delfland de energiebehoefte gedekt zou kunnen worden. Aanvullend zegt de secretaris dat ook Delfland het landelijke programma over duurzaamheid en duurzaam inkopen heeft ondertekend, waarin de waterschappen zich verplichten om

² Zie herziene versie van het VV-voorstel *Meerjarenraming 2009 - 2013*.

in 2010 voor 50% duurzaam in te kopen. Delfland geeft overigens al veel langer aandacht aan duurzaam inkopen.

De heer Dijkema vraagt hierna naar de betekenis van de zin op pagina 18, dat er minder mogelijkheden komen om met vergunningen invulling te geven aan emissiebeheer. Komt hierdoor misschien het halen van KRW-doelen in gevaar? De heer Fransen antwoordt dat in het kader van vermindering van regeldruk en de één-loketgedachte op rijksniveau is besloten het verlenen van emissievergunningen over te hevelen naar de gemeenten. Op zichzelf hoeft dat er helemaal niet toe te leiden dat vergunningen voortaan gemakkelijker worden afgegeven dan voorheen, toen dit nog een taak van Delfland was; gemeenten stellen zich misschien zelfs strenger op. De voorzitter voegt eraan toe dat er wel is voorzien in een belangrijke adviesrol voor het waterschap. Delfland vult die rol ook serieus in.

Aan mevrouw Ter Woorst die in dit verband toch wel risico's ziet, antwoordt mevrouw Ruijgh dat ook de waterschappen die risico's zien. De Unie heeft hier veel aandacht aan gegeven en het best mogelijke uit de bus gesleept. Het komt er nu vooral op aan dat Delfland gebruik maakt van de afvalwaterakkoorden met de gemeenten.

Mevrouw Engels vindt het jammer dat er geen raming is opgenomen van de voorziening toegekende subsidies (pagina 30). Hierdoor verdwijnt dit aspect uit het beeld van de VV-leden. Zij ziet graag dat voortaan tenminste een overzicht wordt gegeven van de door Delfland aangevraagde subsidies. De heer Wiegman zegt dat geen raming is opgenomen van de voorziening toegekende subsidies, omdat er dan direct een gat in de meerjarenraming wordt geslagen in het geval een subsidie niet wordt toegekend. Het lijkt hem wel goed om inzicht te geven in de door Delfland aangevraagde subsidies waar nog geen beslissing op genomen is. Hij zegt een overzicht hiervan toe.³

De heer Van Dam wijst op de recente afspraak om het investeringsvolume jaarlijks op € 95 miljoen te houden. Volgens de meerjarenraming komt dit volume in 2010 echter op € 106 miljoen uit, waarbij het vooral zou gaan om bouw en exploitatie van zuiveringstechnische werken. Moet er nu echt in 2010 nog zoveel besteed worden aan dit doel? Verder rekent hij erop dat de overdracht van het grondwaterbeleid en het vaarwegbeheer aan Delfland gepaard gaat met financiële compensatie voor Delfland. Daarnaast vraagt hij zich af, mede gezien de mail van de heer Van den Berg over problemen bij de belastinginning en het Kadaster, of het wel zo verstandig is om bij deze taak samenwerking aan te gaan met Schieland en andere partijen. Dit, te meer omdat ook wordt gezegd dat de belastingen vanaf 2009 door het Waterschapshuis verzorgd zullen worden. Bij pagina 30 is hem opgevallen dat er kennelijk wordt afgeschreven op grond. Voor hem is dat volkomen nieuw, en hij vraagt daar dan ook een toelichting op. Ten slotte vraagt hij bij de tabel onderaan pagina 37, wat de reden is voor de omvangrijke onttrekking in 2013 aan de bestemmingsreserve tariefegalisatie zuiveringsbeheer: die is in 2013 ruim € 10 miljoen, en in voorgaande jaren slechts € 2 à € 3 miljoen.

De heer Wiegman herinnert eraan dat al eerder voluit steun van de commissie Financiën is gekomen voor de gedachte van samenwerking met Schieland op het gebied van belastingen. Inmiddels ligt een intentieverklaring op tafel, en als de VV daarmee instemt, zal de definitieve besluitvorming over de samenwerking medio 2009 kunnen plaatsvinden. Samenwerking met Schieland geeft niet alleen een financieel voordeel, maar leidt ook tot meer samenwerking met gemeenten op dit gebied. Bovendien ontstaan er door de schaalvergroting meer carrièremogelijkheden voor de betrokken medewerkers, en zal naar verwachting ook de kwaliteit van de werkprocessen toenemen. Mevrouw Ruijgh merkt in dit verband op, dat het Waterschapshuis alleen actief is in de ontwikkeling van software voor de belastinginning. Dat heeft dus niets te maken met samenwerking met Schieland.

De heer Wiegman antwoordt verder over de afschrijving van grond (pagina 30), dat die alleen plaatsvindt in combinatie met afschrijving op waterstaatkundige werken, zoals gemalen, kaden en dergelijke. Op zichzelf is dat niet ongebruikelijk.

Hierna zegt de heer Fransen over de vraag inzake het investeringsvolume in 2010, dat dit te maken heeft met de binnen Delfland geldende werkwijze om de kapitaallasten van een investering pas voor het eerst in de begroting op te nemen in het jaar ná het jaar waarin een werk

³ Zie bijlage 2 bij het VV-voorstel *Meerjarenraming 2009-2013: Subsidie overzicht lopende subsidies*.

gereed komt. Het merendeel van de zuiveringstechnische werken in AHR-verband wordt afgerond in 2009, en de kapitaallasten daarvan worden dus voor het eerst in 2010 zichtbaar.

De heer Hofman onderschrijft het pleidooi dat bij overdracht van taken aan Delfland ook financiën meegaan naar Delfland. Dat geldt zeker bij een taak als vaarwegbeheer, want de kosten daarvan kunnen niet zo maar ondergebracht worden in de watersysteemheffing, omdat het in feite een oneigenlijke taak voor een waterschap is. De risicoparagraaf op pagina 36 vindt hij nogal mager. Hij beseft dat het niet eenvoudig is, maar dringt toch aan op een ruimere omschrijving van risico's en een ruwe schatting van de mogelijke kosten, opdat voor de VV duidelijk is waar ze ongeveer aan moet denken. Daarnaast vraagt hij hoe het college denkt over het in stand houden van secundaire keringen, zoals de Maasdijk.

De heer Verbeek antwoordt dat er op initiatief van de provincie overleg plaatsvindt over de vraag of voor secundaire keringen in de toekomst wellicht met een ander peil kan worden volstaan dan het peil dat nu voor dergelijke keringen geldt. Het college wil secundaire keringen in stand houden, maar zou, gezien de hoge kosten daarvan, niet direct tot ophoging willen overgaan als zo'n kering in geringe mate zou verzakken. Hij wil verder het overleg met de provincie afwachten. De heer Hofman vindt het wel belangrijk dat het waterschap een eigen visie op dit soort keringen ontwikkelt, ook gezien de planologische consequenties voor het geval een secundaire kering nog eens verzaamd zou moeten worden. Mevrouw Engels onderschrijft dat.

De heer Wiegman wijst in reactie op de vraag over de risicoparagraaf naar de toelichting op pagina 36, waar wordt aangegeven dat in de volgende meerjarenraming de risico's meer gekwantificeerd zullen worden.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

07a. Begroting, 2009

De heer Van Baars constateert dat in deze begroting opnieuw een omvangrijke toename van personeel is geraamd: 18,8 fte, zonder dat volledig in financiële dekking is voorzien. Bovendien gaat het grotendeels om personeel voor de uitvoering van niet-primaire taken, zoals communicatie. Hij hoopt dat de commissie Financiën hier vanavond de nodige aandacht aan geeft. De voorzitter herinnert eraan dat in de informatieve VV op 22 september 2008 uitgebreid is gesproken over de noodzaak om de bedrijfsvoering binnen Delfland te versterken. Versterking daarvan is essentieel om in het primaire proces efficiënter te gaan draaien. Hij zou bedrijfsvoering trouwens ook als primair willen aanmerken. Daarnaast wijst hij erop dat het bij het onderdeel communicatie in feite niet gaat om uitbreiding van personeel, maar om het inzichtelijk maken van de budgetten die er al waren voor communicatie over projecten, niet alleen die in ABC-kader, maar ook die op het vlak van waterkeringen en de Kaderrichtlijn Water.

De heer Van Baars gaat het erom dat er opnieuw sprake is van een kostenstijging die uitgaat boven de inflatie, terwijl de burger toch al met sterke kostenverhogingen te maken heeft. De heer Van den Berg heeft uit de meerjarenraming opgemaakt dat de komende jaren het aantal fte's niet meer zal veranderen. Het gaat dus om een éénmalige inhaalslag. De heer Van Baars gelooft daar niet in. Ook de komende jaren zal er, zo verwacht hij, steeds weer nieuw personeel worden gevraagd, net zoals dat de afgelopen jaren het geval was. De heer Van den Berg verwacht dat niet, nu er een bovengrens van € 95 miljoen voor investeringen is afgesproken.

Gevraagd door mevrouw Engels naar het risico dat Delfland misschien een deel van de uitvoerings- en de voorbereidingskosten van de zwakke schakel Scheveningen moet betalen (pagina 15 onderaan), antwoordt de heer Verbeek dat het bij de uitvoeringskosten alleen gaat om het misschien moeten voorschieten door Delfland van een deel van die kosten. De gemeente Den Haag voert de werkzaamheden uit en Delfland geeft daarom betalingen die het van de rijksoverheid krijgt, door aan de gemeente, al naar gelang het vorderen van de werkzaamheden. Punt is echter dat de rijksoverheid de laatste 20% van de uitvoeringskosten pas betaalt nadat er sinds het gereedkomen van de werkzaamheden een aantal maanden zijn verstreken. De bedoeling is om met de gemeente Den Haag zodanige afspraken te maken dat Delfland geen renteverlies lijdt als het de laatste 20% van de uitvoeringskosten al aan Den Haag zou moeten betalen voordat de rijksoverheid dit deel van de kosten aan Delfland heeft overgemaakt. Bij de voorbereidingskosten is er voor Delfland wel een reëel risico, nu indertijd is vastgelegd dat

de rijksoverheid niet méér dan 15% van de uitvoeringskosten als voorbereidingskosten betaalt, en overschrijding van die grens niet geheel is uit te sluiten. Anderzijds let Delfland er scherp op dat de voorbereidingskosten de 15% niet gaan overschrijden.

Mevrouw Ter Woorst merkt op dat uit de begroting duidelijk naar voren komt dat Delfland niet alleen verandert, zoals het motto van het voorwoord luidt, maar ook al is veranderd. Delfland staat immers open voor zijn omgeving en werkt interactief. Dat blijkt onder andere uit de passage over de benchmark zuiveringsbeheer (pagina 19), waardoor Delfland zich beter jegens zijn burgers kan verantwoorden, en uit het succes van de educatie-activiteiten (pagina 31). Op pagina 12, waar wordt gesproken over de overdracht van het vaarwegbeheer naar Delfland, heeft zij gemist wat de ambities bij Delfland voor dit beheer zijn. Verder spreekt er naar haar mening weinig ambitie uit de pagina's 26 en 27 waar het gaat om het terugdringen van lozingen, terwijl er op dat vlak toch een grote opgave voor Delfland ligt.

Aan de heer Dijkema die vraagt om een toelichting op het op pagina 11 genoemde risico rond het programma proeftuinen Waterkader Haaglanden, antwoordt de heer Wiegman dat er waarschijnlijk een wijziging zal moeten komen in de scope van dit programma. Doet die noodzaak zich voor, dan zal er uiteraard overleg worden gepleegd met de VV. Het is denkbaar dat er een proeftuin bij komt, wellicht Rijswijk-Zuid, maar evenzeer is denkbaar dat er juist een proeftuin afgaat, zoals de Oranjepolder. Op dit moment moet nog veel overleg worden gepleegd, waar ook veel partijen bij betrokken zijn, maar bij de gemeenten is er nog volop enthousiasme voor het programma.

Mevrouw Villars vindt dat ook uit de tekst van de begroting weinig aandacht blijkt voor het beleidsveld waterkwaliteit, natuur en ecologie. Zo wordt op pagina 16 wel gezegd dat de focus van het watersysteemonderzoek is gericht op waterkwaliteitsmonitoring, maar in de verdere tekst is daar niets meer over terug te vinden, terwijl op pagina 17 alleen nog wordt gesproken over monitoring waterkwantiteit. Ook hier vraagt zij om enige aanpassing van de tekst.

De heer Zuidgeest vraagt of het college al rekening houdt met moeilijker economische tijden. Hem lijkt het wel nodig om enige slagen om de arm te houden bij het hoge ambitieniveau van de voorliggende begroting. Ook zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor kwijtschelding, waarschijnlijk gaan toenemen. De heer Wiegman voelt niet voor doemdenken en vertrouwt erop dat er in nationaal, Europees en wereldverband een grote inzet wordt geleverd om een echte economische crisis te voorkomen. Bovendien mag worden verwacht dat de aanemerskosten gaan dalen als het economisch moeilijker wordt, waardoor het voor Delfland alleen maar beter mogelijk wordt om binnen de beschikbare budgetten projecten te laten uitvoeren. Daarnaast blijkt het aantal mensen dat in aanmerking komt voor kwijtschelding, steeds verder af te nemen, omdat gemeenten steeds beter in staat zijn om mensen aan betaald werk te helpen. Al met al vindt hij de begroting zonder meer realistisch.

De heer Zuidgeest wil ook niet aan doemdenken doen, maar de signalen zijn wel zorgwekkend. Als volgend jaar de economische groei wegvalt of zelfs negatief wordt, zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor kwijtschelding, naar zijn verwachting weer gaan toenemen. Mevrouw Ter Woorst zegt aanvullend dat de categorie gebouwd graag ziet dat in de commissie Financiën wordt aangegeven wat de effecten van de kredietcrisis op de meerjarenraming kunnen zijn.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

07b. Begroting 2009 - Lijst met nieuwe investeringen

De heer Hofman vraagt bij de laatste alinea op pagina 1 van het VV-oplegstuk, of de vier nieuwe projecten die buiten de kaders voor autorisatie via een verzamelbesluit vallen, maar nu toch in het kader van zo'n besluit aan de VV worden voorgelegd, echt niet te voorzien waren. Hij dringt aan op een betere planning van investeringen. Ook de heer Wiegman vindt dat dit soort projecten niet via een verzamelbesluit aan de VV behoren te worden voorgelegd. Hij zegt toe alsnog bij de vier projecten uit te zoeken wat de reden daarvoor is.⁴

⁴ Zie herziene versie van de Staat van investeringen met startjaar 2009, bijgevoegd bij het VV-voorstel *Begroting 2009 - Lijst met nieuwe investeringen* (VERTROUWELIJK).

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

09. Ontwerp-Waterbeheerplan 2010-2015 ⁵

De heer De Jong constateert eerst dat er het komende jaar, wat het Waterbeheerplan betreft, heel wat van de dan aangetreden VV wordt gevraagd. Vervolgens vraagt hij naar de betekenis van de laatste zin onderaan pagina 4 van het VV-oplegstuk, waar wordt aangegeven dat de aanpak van de waterbergingsopgave moet worden ingebracht in de beoogde evaluatie van het bestuursakkoord Waterkader Haaglanden. Houdt die zin in dat er nogal wat tegenwerking is bij het realiseren van waterbergingen? Zo ja, dan lijkt hem een evaluatie zeker nodig. Verder herinnert hij eraan dat er de afgelopen tijd veel ophef is geweest over de wateropgave Westland, waarbij is gesteld dat in Oostland de zaak al op orde zou zijn en de nieuwe tuinbouwbedrijven in Oostland zélf de waterberging zouden hebben betaald. Uit het staatje onderaan pagina 54 blijkt echter dat ook Oostland nog een behoorlijk tekort aan waterbergingscapaciteit heeft. Hij vindt dat ook dit aspect betrokken moet worden bij de evaluatie van het Waterkader Haaglanden.

De voorzitter antwoordt dat het college geen enkele noodzaak ziet om de afspraken van het Waterkader Haaglanden opnieuw tegen het licht te houden. Met de meeste gemeenten in het werkgebied van Delfland zijn inmiddels waterplannen opgesteld, en in al die plannen is als beleidslijn opgenomen dat de gemeenten zich voor de tweedefase-maatregelen inspannen om grond beschikbaar te stellen of te laten stellen. Dat geldt ook voor het waterplan Westland. Voor de wateropgave in Oostland wordt een deel van de oplossing gevonden in al lopende projecten, met name in de Zuidpolder van Delfgauw. In Oostland zijn er ook nog mogelijkheden om in het buitengebied combinaties te maken. Bovendien heeft de gemeente Lansingerland, hoewel ze buiten Haaglanden valt, zich inmiddels geschaard achter het Waterkader Haaglanden, waardoor ook die gemeente zich nu heeft verplicht om zelf grond in te brengen of grond in te laten brengen.

Mevrouw Ruijgh denkt dat de besluitvorming bij het voorliggende Waterbeheerplan op ongeveer dezelfde manier verloopt als enkele jaren geleden. Ook toen is er eerst door de "oude VV" een concept vastgesteld, en heeft de "nieuwe VV" een beslissing genomen over het definitieve plan. Wel zit er deze keer meer tijd tussen de besluitvorming over het concept en over het definitieve plan. Weliswaar loopt de inspraakperiode op het concept-plan ook deze keer zes weken, maar met het opstellen van de nota van beantwoording op de ingekomen zienswijzen moet, gezien de onderlinge verwevenheid van de plannen, worden gewacht tot ook de inspraak op het nationale en het provinciale waterplan heeft plaatsgevonden.

De heer Wallinga vindt dat uit de formulering van de eerste ambitie (pagina 3 van het plan) de indruk zou kunnen ontstaan dat het vooral om waterkwantiteit gaat. Delfland heeft echter ook een belangrijke taak voor waterkwaliteit en de planten en dieren die in het water leven. Vrijwel dezelfde formulering wordt in hoofdstuk 5 gebruikt, en ook daar lijkt het erop alsof het alleen om waterkwantiteit gaat. Misschien wordt met die formulering ook wel geduid op waterkwaliteit, maar het lijkt hem beter om dat dan helder tot uiting te laten komen. Daarom stelt hij voor de eerste ambitie op pagina 3 als volgt te laten luiden: "Delfland zet weer een flinke stap richting een robuust en veerkrachtig watersysteem. Dit is een watersysteem dat sterk wisselende weersomstandigheden goed kan opvangen. Nadat extreme omstandigheden zijn opgetreden, kan het watersysteem zijn functie blijven vervullen en kan de waternatuur zich snel herstellen". Mevrouw Ruijgh zal dit tekstvoorstel in het college bespreken.

De heer Wallinga heeft al voorgesteld de titel van hoofdstuk 5 te wijzigen in "Levend water". In KRW-verband streeft Delfland immers niet naar schoon water, maar naar een gezond ecosysteem, en schoon water is daarbij alleen het middel, niet het doel. Mevrouw Ruijgh zegt dat het college dit voorstel al heeft overwogen, maar heeft besloten om toch vast te houden aan de formulering "Schoon water". Dat sluit immers aan bij de Kaderrichtlijn, waarin wordt gesproken over "schoon water om van te genieten". De heer Dijkema heeft ervaren dat mensen bij de term "schoon water" meestal aan drinkwater denken.

⁵ Zie nota van wijziging bijgevoegd bij het VV-voorstel *Ontwerp-Waterbeheerplan 2010-2015*.

Mevrouw Villars wijst erop dat de indeling in hoofdstukken in het Waterbeheerplan lang niet overal strookt met de indeling van de begroting en de meerjarenraming. Dat maakt het lastig voor de VV, en dat terwijl het Waterbeheerplan de komende jaren het leidende document voor Delfland is. Kunnen de indelingen misschien alsnog op elkaar worden aangepast? De heer Wiegman denkt dat dit nu niet meer mogelijk is, maar hij vindt wel dat bij de begroting 2010 en de meerjarenraming 2010-2014 ervoor moet worden gezorgd dat de indelingen beter op elkaar worden afgestemd.

De heer Van den Berg vraagt hoe hij op pagina 114 de zin "De uitstoot van nutriënten door de landbouw is een serieus probleem voor de waterkwaliteit" moet lezen. Moet deze zin in verband worden gebracht met het feit dat de Holierhoekse en Zouteveensepolder is aangewezen als KRW-waterlichaam, of geldt die zin algemeen voor het gebied van Delfland? Mevrouw Ruijgh licht toe dat die zin algemeen voor heel Nederland geldt, zodat het ook een zaak van de rijksoverheid is om dit punt eventueel aan te pakken. Op dit moment zijn er bepaalde kaders voor het mestbeleid en Delfland werkt uiteraard binnen die kaders. Wel worden er enige pilots uitgezet, waarbij wordt nagegaan of op vrijwillige basis emissie van meststoffen vanuit de landbouw kan worden teruggedrongen. Overigens is er ook de nodige emissie uit achtergrondbelasting, juist vanwege het karakter van het veenweidegebied.

Mevrouw Ter Woorst vindt de genoemde zin op pagina 114 te algemeen geformuleerd. De tekst zou toegespitst moeten worden op de situatie in de diverse gebieden. Verder vindt zij de term "landbouw" in dit verband een te breed begrip, want bijvoorbeeld de uitstoot van de glastuinbouw is een heel andere dan die van bijvoorbeeld veehouderij. De heer Hofman vraagt om ook het punt van de natuurlijke belasting apart te vermelden, want die vorm van belasting zal anders behandeld moeten worden dan belasting door handelen van mensen. Mevrouw Ruijgh zegt toe dat bezien zal worden hoe deze tekst kan worden aangepast.

De heer Dijkema ziet graag dat aan de zin "Een deel van de versterking van de regionale keringen zal worden gerealiseerd in de volgende planperiode" (pagina 2 onderaan) wordt toegevoegd "maar sneller indien mogelijk". Waterveiligheid hoort immers bovenaan de wensenlijst te staan. De heer Verbeek zegt dat deze zin niet slaat op mogelijke onveilige situaties, want die zijn al weggenomen of worden nu weggenomen. De versterking is bedoeld om te gaan voldoen aan de nieuwe normen die zorgen voor nog meer veiligheid dan er tot nu toe al was. Het is echter ondoenlijk om die versterking voor 2015 volledig af te ronden, zoals ook bij andere waterschappen al is gebleken, en daarom is aan de provincie uitstel tot 2020 gevraagd. De gang van zaken rond de Commandeurspolder heeft eveneens laten zien dat er de nodige tijd genomen moet worden voor versterking van regionale keringen. Mevrouw Ruijgh wijst er aanvullend op dat als de woorden "maar sneller indien mogelijk" eraan zouden worden toegevoegd, dit ertoe zou moeten leiden dat het investeringsvolume aanzienlijk wordt vergroot, of andere investeringen geschrapt worden. Het heeft in haar ogen dus weinig zin om die woorden toe te voegen aan de bewuste zin.

Mevrouw Ter Woorst maakt eerst namens de categorie gebouwd een compliment voor het voorliggende Waterbeheerplan. Vanuit haar categorie zijn de afgelopen maanden veel op- en aanmerkingen gekomen, en deze zijn goed verwerkt in het plan. Verder wijst zij erop dat Delfland veel kennis over de kust in huis heeft, wat ook steeds blijkt als zich een bepaalde ontwikkeling rond de kust aandient. Zij had dan ook verwacht dat het opstellen van een visie op de kust (een punt op de actielijst van de commissie Waterbeheer) opgenomen zou zijn in het Waterbeheerplan, maar heeft dat helaas niet kunnen terugvinden. Zij dringt erop aan dat dit alsnog gebeurt, want het gaat om een belangrijk onderwerp, niet alleen uit een oogpunt van klimaatverandering, maar ook in financiële zin, nu er geluiden komen dat wel afgestapt zou kunnen worden van het principe dat het rijk de kosten draagt van het in stand houden van de kust.

Op de pagina's 100 en 101 heeft zij de rol van Delfland als eigenaar gemist, en in de praktijk blijkt Delfland daar ook lang niet altijd oog voor te hebben. Zo wordt bij het beoordelen van een aanvraag om een steiger te mogen aanleggen alleen nagegaan of dit op waterhuishoudkundige bezwaren stuit, en wordt niet afgewogen of Delfland vanuit zijn rol als eigenaar die steiger wel wil.

Verder is zij ingenomen met hoofdstuk 10, alleen al vanwege de titel "Gebiedsgericht is integraal kijken". De afgelopen jaren hebben de afdelingsbesturen dat gedaan, en nu deze besturen onder de nieuwe waterschapswetgeving niet meer kunnen blijven bestaan, pleit zij ervoor

dat in de volgende bestuursperiode een manier wordt gevonden om ook dan gebiedsgericht en integraal te kunnen blijven kijken.

De heer Verbeek antwoordt dat de kustvisie voor het jaar 2009 staat gepland. Daarom is dit stuk niet in het Waterbeheerplan opgenomen, want de looptijd van dit plan start begin 2010. Mevrouw Ruijgh zegt in reactie op de opmerking over de pagina's 100 en 101, dat er naast een rol van Delfland als eigenaar en als beoordelaar van aanvragen, ook nog een rol weggelegd is voor gemeenten. Het lijkt haar goed als in bestuurlijk overleg met die gemeenten waar dit punt speelt, wordt nagegaan hoe gemeente en Delfland tot een eenduidig beleid kunnen komen. Zo nodig neemt Delfland overigens wel degelijk actie, zoals onder andere is gedaan bij het gemaal van de Duifpolder aan de Vlaardingsekade, maar als het voornamelijk gaat om de uitstraling naar een gebied toe, dus niet om de waterhuishouding, is de gemeente aan zet. Mevrouw Ter Woorst herinnert eraan dat de discussie over de situatie bij het gemaal van de Duifpolder juist is ontstaan omdat Delfland zijn rol als eigenaar niet op zich had genomen. Aansluitend wijst de heer Hofman erop dat al een aantal keren door de rechter negatief is geoordeeld over het handelen van een overheid, als die in gevallen waarin er geen publiek-rechtelijke bezwaren waren tegen bijvoorbeeld het verstrekken van een vergunning, toch die vergunning niet verstrekke omdat ze haar rol als eigenaar vóór liet gaan. Verder is er jurisprudentie dat een waterschap voorafgaand aan het afgeven van een vergunning voor bijvoorbeeld een steiger moet onderzoeken, of het belang van derden daardoor geschaad zou worden. Het waterschap mag dus niet uitsluitend letten op waterhuishoudkundige aspecten. De voorzitter stelt vast dat er een duidelijk signaal vanuit de commissie is gegeven.

Mevrouw Engels vraagt om in de tekst van het plan duidelijker aan te geven wanneer het gaat om een beschrijving van een toekomstige situatie, en wanneer om een beschrijving van de huidige situatie. Het verschil is nu niet altijd even duidelijk. Verder vraagt zij wat wordt bedoeld met de laatste zin onderaan pagina 3 van het VV-oplegstuk, namelijk dat "voor het planMER een passende beoordeling niet nodig is". De heer Ammerlaan antwoordt dat er uit een oogpunt van synergie door de provincie en de Zuid-Hollandse waterschappen voor gekozen is om één planMER op te stellen voor hun waterbeheerplannen. In dat planMER-proces wordt eerst nagegaan of een plan effect heeft op natuurgebieden en of er in het plan MER-plichtige activiteiten zijn opgenomen. De uitkomst daarvan was dat er geen significante effecten op natuurgebieden te verwachten zijn (hooguit positieve) en dat er geen MER-plichtige activiteiten zijn voorzien. Verder zijn de plannen ook gescoord op een aantal milieuaspecten, en daaruit is een overwegend positieve of positief-neutrale beoordeling naar voren gekomen. Mevrouw Engels is verheugd dat het onderwerp cultuurhistorie een plaats in het plan heeft gekregen. Daarnaast vraagt zij naar de betekenis van de zin bovenaan pagina 111, dat de oppervlaktewaterkwaliteit in het Westland "op de langere termijn" de potentie heeft om te voldoen aan alle waterkwaliteitsnormen. Mevrouw Ruijgh licht toe dat deze zin de conclusies van het KRW-maatregelpakket kort samenvat. Met "de langere termijn" wordt bedoeld op de periode tot 2027.

De heer Hofman vraagt in verband met de relatie tussen het Waterbeheerplan en het KRW-stroomgebiedbeheerplan, in hoeverre het Waterbeheerplan op een later moment wellicht weer gewijzigd moet worden als gevolg van wijzigingen in het stroomgebiedbeheerplan. Verder vraagt hij of de muskusrattenbestrijding inderdaad binnenkort een zaak van de waterschappen zal worden, en dringt hij erop aan om in de planperiode al zoveel mogelijk te gaan anticiperen op de adviezen van de commissie-Veerman en het veiligheidsplan. Daarnaast heeft hij in het Waterbeheerplan een paragraaf over het ruimtelijk ordeningsbeleid gemist. Hoe gaat Delfland insteken op structuurvisies die gemeenten en provincie gaan opstellen? Ten slotte vindt hij dat er te weinig aandacht in de nota wordt gegeven aan de watervoorziening en de bestrijding van verzilting in de zuidwestelijke Delta. Hij pleit ervoor aan te geven wat de visie van Delfland hierop is, opdat duidelijk is wat de consequenties voor het gebied van Delfland kunnen zijn. Op die manier staat het waterschap ook veel sterker in discussies over het gebruik van ruimte.

Mevrouw Ruijgh antwoordt dat de besluitvorming over het KRW-maatregelpakket in het werkgebied van Delfland is verwerkt in het stroomgebiedbeheerplan. Verder zijn er afspraken met het rijk gemaakt over de manier waarop zienswijzen die Delfland krijgt op het Waterbeheerplan en het KRW-pakket, afgestemd worden met zienswijzen die binnenkomen op het stroomgebiedbeheerplan. Inderdaad is het de bedoeling van de provincie om de muskusrattenbestrijding over te dragen aan de waterschappen, die op dit vlak nauw samenwerken om deze over-

dracht zo goed mogelijk vorm te geven. Er is geen aparte paragraaf over het ruimtelijke ordeningsbeleid meer opgenomen in het Waterbeheerplan, omdat dit beleid de afgelopen jaren geheel is geïnternaliseerd binnen Delfland. Wel is in het Waterbeheerplan opgenomen dat Delfland de watertoets aanpast, opdat het nog beter kan functioneren als steun voor gemeenten en provincie bij het opstellen van structuurvisies.

Rond het aspect van de watervoorziening is er de laatste maanden het nodige aan de orde gekomen. In het Waterbeheerplan is wel een ambitie op dit vlak opgenomen, maar zijn geen concrete maatregelen genoemd, omdat er nog veel in beweging is en nog niet duidelijk is wat de plannen van provincie en rijk gaan betekenen voor de zoetwatervoorziening voor Delfland, laat staan welke maatregelen Delfland zelf zou moeten treffen. Op zichzelf is dat geen bezwaar, nu het de bedoeling is om het Waterbeheerplan regelmatig tegen het licht te houden en het uitvoeringsprogramma jaarlijks bij de meerjarenbegroting aan de orde komt. Verder verwijst zij op dit punt naar bijlage C, waar onder punt 3 de visie op watervoorziening wordt genoemd.

De heer Hofman onderschrijft dat het ruimtelijke ordeningsbeleid inmiddels is geïnternaliseerd, maar ziet graag dat ook in het Waterbeheerplan wordt vermeld dat dit de afgelopen jaren tot stand is gekomen door de waterplannen en een betere interactie met gemeenten. De heer Zuidgeest onderstreept de noodzaak van een actuele visie op de zoetwatervoorziening, ook gezien de plannen voor het Volkerak-Zoommeer. Mevrouw Ruijgh zal de tekst nog eens nalopen, om te zien of aanvulling ervan nodig is.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

11. Project Wateroverlast binnenstad Delft ⁶

De heer Hofman vraagt eerst naar de reden voor de aangekondigde evaluatie. Verder vraagt hij of de tegenvallers van funderingstechnische aard voorzien hadden kunnen worden als er van te voren diepgaander onderzoek was gedaan. Daarnaast vraagt hij zich af of het te nemen besluit niet moet leiden tot aanpassing van het peilbesluit Delflands Boezem, in die zin dat erin wordt vastgelegd dat een deel van de boezem in een bepaalde periode een afwijkend peil zal hebben. ⁷

De voorzitter herinnert eraan dat het waterplan Delft als één van de eerste waterplannen in uitvoering is genomen. Daarbij is een aantal kinderziekten naar voren gekomen, waarvan sommige ernstig. Daar is al lering uit getrokken voor andere waterplannen, en in december 2008 krijgt de VV een herijking van de maatregelen in de polders van Delft voorgelegd, waarin ook wordt aangegeven hoe het college in het vervolg de uitvoering van gezamenlijke projecten vorm wil geven. Dat neemt niet weg dat er altijd risico's op tegenvallers blijven, zeker in een binnenstad als die van Delft. De funderingen zijn indertijd met de gebruikelijke methoden onderzocht, maar pas toen delen van de boezemwatergangen droog waren gezet, kon echt goed gekeken worden naar de funderingen en moest samen met Delft worden besloten tot aanpassingen. Verder heeft hij begrepen dat in het peilbesluit Delflands Boezem een afwijkend peil voor de binnenstad van Delft niet hoeft te worden genoemd, omdat het steeds maar om een kortdurende afwijking van het peil gaat. De heer Hofman gaat het om mogelijke juridische consequenties voor Delfland in verband met bijvoorbeeld planschade of schade bij de uitvoering, als niet in een formeel document vastligt wanneer de binnenstad afgesloten kan worden van de boezem. Dat kan worden vastgelegd in het peilbesluit, maar ook in een bijzondere regeling zoals die voor de Vlietlanden is getroffen. De voorzitter zal laten nagaan in hoeverre een en ander nog nader vastgelegd moet worden.

De heer Van Dam herinnert eraan dat eerder al is besloten tot een forse verhoging van het investeringsplan voor dit project. Komt het nu gevraagde bedrag van ruim € 700.000 daar

⁶ Herziene versie van het VV-voorstel Project Wateroverlast binnenstad Delft (naar aanleiding van de vergadering van de afdeling Oostland op 30 oktober 2008).

⁷ De afsluiting is niet geregeld in het peilbesluit. Daarin is het streefpeil vastgelegd. Dat de binnenstad soms wordt afgesloten, is vastgelegd in het neerslagprotocol. Daarvan is in het boezempeilbesluit gewag gemaakt en uitgelegd hoe we met die afsluiting omgaan. Het is dus geen apart peilgebied geworden en er geldt dus gewoon het boezempeil van peilgebied I van de boezem. Volkomen legaal dus.

nog bovenop? De voorzitter antwoordt dat op dit moment in feite de eindafrekening van het project voorligt. Het gaat inderdaad om een verhoging bovenop de verhoging waar halverwege vorig jaar toe is besloten.

De heer Van Baars heeft begrepen dat het punt van de bouwrente een groot deel van het nu gevraagde bedrag verklaart. Daar ligt hij niet zo wakker van. Wel vraagt hij waarom niet al eerder is besloten tot het opnemen van bouwrente. De heer Wiegman antwoordt dat voorheen nooit bouwrente werd doorberekend, en dat op een bepaald moment op basis van gewijzigd inzicht is besloten om dat voortaan wél te doen, voor alle projecten.

De heer Dijkema gaat ervan uit dat Delfland de komende jaren vaker projecten zal moeten uitvoeren in stedelijke omgevingen die vergelijkbaar zijn met de binnenstad van Delft. Hij vraagt daarom op welke wijze lering wordt getrokken uit de gang van zaken in Delft, teneinde dit soort problemen in de toekomst te voorkomen. Verder vraagt hij of een recent bericht over een besluit van de Delftse gemeenteraad om de financiering voor bepaalde plannen te verhoogen, slaat op de al genoemde herijking van de plannen voor de poldergebieden van Delft. De voorzitter verwijst, wat het trekken van lering betreft, naar de aanbevelingen die op pagina 4 van het oplegstuk zijn genoemd. Een belangrijk punt in dat verband is ook het uitdragen van de opgedane ervaringen binnen alle sectoren van Delfland. Daarnaast herinnert hij eraan dat het ten tijde van het uitvoeren van het project in de Delftse binnenstad hoogtijdagen voor de aannemerij waren en dat er maar één inschrijver voor dit project was, waardoor gemeente en Delfland in de praktijk soms behoorlijk onder druk stonden. Verder bevestigt hij dat het recente besluit van de gemeenteraad van Delft slaat op de herijking van de plannen voor de poldergebied van Delft. Dit zal, zo verwacht hij, nog niet voldoende zijn, maar de gemeente heeft al aangegeven dat zij bereid is tot een behoorlijke bijdrage in de meerkosten die uit de herijking naar voren zullen komen.

De heer Dijkema merkt ten slotte nog op dat de bewoners van de oostelijke binnenstad het zeer waarderen dat zij nu verlost zijn van wateroverlast.

Mevrouw Villars is het opgevallen dat in de vertrouwelijke bijlage alleen voor Delfland een kostenpost aan btw is opgenomen, niet voor de gemeente. De heer Wiegman antwoordt dat gemeenten in de gelukkige omstandigheid verkeren dat ze een beroep kunnen doen op het btw-compensatiefonds, terwijl waterschappen dat niet kunnen. Er is dan ook van te voren nagegaan of het opdrachtgeverschap meer bij de gemeente neergelegd zou kunnen worden, maar dat bleek nauwelijks mogelijk, ook omdat de belastingdienst daar scherp op toeziet. In antwoord op een aansluitende vraag van de heer Wallinga, zegt de heer Wiegman dat hem niets bekend is van mogelijke acties van de Unie om te bereiken dat ook waterschappen kunnen putten uit het btw-compensatiefonds. Voorheen is het wel eens geprobeerd, maar zonder resultaat.

De heer Zuidgeest constateert dat uit dit project weer eens blijkt hoe belangrijk het is dat vooraf afspraken worden gemaakt over de kostenverdeling, in het geval zich overschrijdingen voordoen. De voorzitter wijst erop dat er wel degelijk van te voren en gaandeweg het project met Delft gesproken is over de verdeling van de kosten van overschrijdingen.

De heer Wijnants herinnert eraan dat een aantal keren in het afdelingsbestuur Oostland over dit project is gesproken. Het bestuur liet daarbij steeds blijken uiterst ongelukkig te zijn met de gang van zaken, onder andere de manier waarop de samenwerking met Delft verliep, maar had geen andere keuze dan adviseren om ermee door te gaan.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

12. Financiering KRW-maatregelpakket

Mevrouw Villars vraagt bij de passage over prioritair en prioritair gevaarlijke stoffen (pagina 3 onderaan) of het bij deze stoffen nog steeds vooral gaat om koper en zink, en of Delfland in staat is om voor die stoffen aan de normen te voldoen. Verder vraagt zij bij pagina 5 bovenaan, of het wel toegestaan is dat Delfland voor fosfaat een minder scherpe norm stelt dan de landelijke norm. Ook vraagt zij of met alle gemeenten al overeenstemming is bereikt over het op pagina 9 genoemde uitgangspunt dat de initiatiefnemer van een ruimtelijke ontwikkeling langs een waterlichaam de KRW-inrichtingsopgave daarin meeneemt.

Mevrouw Ruijgh antwoordt bevestigend op de laatste vraag. Verder zegt zij dat Delfland geen beleidsvrijheid heeft bij het vaststellen van waterkwaliteitsnormen als het gaat om de prioritairere stoffen (voor die stoffen worden de normen door de Europese Commissie vastgesteld), maar die vrijheid wel heeft bij stikstof en fosfaat omdat het dan gaat om normen in verband met de ecologie. De heer Willems voegt eraan toe dat de landelijke normen voor stikstof en fosfaat per 1 januari 2010 komen te vervallen, en daarvoor in de plaats gebiedsgerichte normeringen voor een aantal stoffen (waaronder stikstof en fosfaat) gaan gelden. Het Delflandse watersysteem, dat een vrij snelle doorstroming kent, reageert in ecologische zin enigszins anders dan veel andere watersystemen in Nederland, en daarom is de norm voor stikstof wat scherper gesteld. Anderzijds is de norm voor fosfaat wat minder scherp gesteld, omdat fosfaat hoort bij de achtergrondbelasting vanuit het gebied.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

13. Verbeteringsplan Scheveningen inclusief nota van beantwoording

De heer Hofman vraagt naar aanleiding van de zienswijze waarin wordt gesteld dat de weg aan de zeezijde te laag wordt aangelegd en wordt aangegeven dat er ook een muurtje is voorzien tussen deze weg en belendende percelen, of dit nog negatieve gevolgen kan hebben voor de golfhoogte en het breken van golven, waardoor een onveilige situatie zou kunnen ontstaan. Verder vindt hij dat de samenvatting van de opmerkingen in zienswijzen over kustmorfologische aspecten (met name de zienswijzen nummers 4 en 5) niet voldoende recht doet aan de deskundigheid die uit de betreffende zienswijzen blijkt. Daarnaast vindt hij de schaderegeling nogal mager. Vooral bij de regelingen voor mogelijke planschade en compensatieschade is grote zorgvuldigheid vereist, en lijkt het goed om geen risico te nemen en tijdig te gaan monitoren of zetting van gebouwen optreedt.

De heer Rietdijk antwoordt op de eerste vraag dat Delfland al eerder heeft aangegeven welke eisen het, vanuit het belang van de waterhuishouding, stelt aan het ontwerp en de inrichting van de boulevard. Als de gemeente Den Haag het plan voor de boulevard definitief heeft uitgewerkt, zal zij een Keurvergunning bij Delfland moeten aanvragen en zal Delfland toetsen of het plan geen negatieve gevolgen voor de zeewering heeft. Het laag aanleggen van de weg heeft geen gevolgen voor de zeewering. Datzelfde geldt voor het muurtje, maar Delfland zal wel bepaalde eisen aan dat muurtje stellen. De heer Hofman gaat het er vooral om dat Den Haag beseft dat door het laag aanleggen van een weg en een muurtje het gevaar van ondermijning als gevolg van golfoverslag groter wordt, en dat dit niet de verantwoordelijkheid van Delfland is. De heer Verbeek onderstreept het belang van dit aspect: Delfland kan geen verantwoordelijkheid dragen voor hetgeen de gemeente Den Haag aanlegt.

De heer Schmidt zegt over de schaderegeling dat het op zichzelf de betrokken besturen vrij staat om verder te gaan dan die regeling aangeeft. In de nota van beantwoording is weergegeven hoe Delfland in het algemeen met aanvragen om schadevergoeding omgaat. Verder is inmiddels samen met de gemeente Den Haag een avond belegd, waarvoor onder andere de surfschool en andere gebruikers van het strand waren uitgenodigd en waar diepgaander van gedachten is gewisseld over onder andere de kustmorfologische aspecten. De gebruikers hebben die avond als positief ervaren en hebben begrip gekregen voor de betrekkelijke onvoorspelbaarheid van de gevolgen van de uit te voeren werkzaamheden. De heer Hofman vraagt dan om in de nota van beantwoording naar die avond te verwijzen. De heer Verbeek zal dit punt in het college brengen. Datzelfde zal hij doen met het punt van de schaderegeling, want Delfland moet daarbij inderdaad geen risico's lopen.⁸

De heer Van Baars vraagt of er naar aanleiding van de ingekomen zienswijzen nog iets in het ontwerp is veranderd. De heer Verbeek antwoordt dat er op zichzelf niets veranderd is, maar dat bij de verdere uitwerking wel rekening wordt gehouden met deze zienswijzen. De heer Van Baars begrijpt hieruit dat de vinger aan de pols zal worden gehouden bij het aanbrengen van de diepwand bij het appartementencomplex Scheveningse Duyn. De heer Schmidt zegt dat er intensief contact is tussen het ingenieursbureau van de gemeente Den Haag en Delfland

⁸ Zie herziene versie van het VV-voorstel *Verbeteringsplan Scheveningen inclusief nota van beantwoording*.

over de verdere uitwerking van het ontwerp, ook in het licht van de zienswijzen. De afstand tussen de diepwand en Scheveningse Duyn zal zeker 10 meter bedragen.

Mevrouw Engels herinnert aan een eerdere uitspraak in de commissie Waterbeheer dat Delfland kritisch blijft kijken naar de uitwerking van het plan door de gemeente en zo nodig bezwaar aantekent. Wordt verwacht dat Delfland dat laatste nog zal doen? Misschien is het dan beter om het ontwerp enigszins aan te passen. De heer Verbeek zegt dat ervoor is gekozen om het ontwerp als zodanig te ondersteunen, omdat daarin de veiligheid wordt gewaarborgd. Wel zullen vergunningaanvragen voor kleinere zaken door Delfland kritisch worden gezien en zal Delfland, zo nodig, op de mogelijke risico's wijzen, bijvoorbeeld dat Den Haag na een zware storm opnieuw bestrating moet aanleggen. Zo'n risico is altijd voor rekening van Den Haag, alleen al omdat het buitendijks gebied betreft. De heer Schmidt voegt eraan toe dat in de overeenkomst die aanstaande vrijdag wordt getekend, expliciet is opgenomen dat de dijk, de bekleding en het gebied voor de dijk in buitendijks gebied liggen, en dat daar bij veranderende omstandigheden misschien ingegrepen moet worden, bijvoorbeeld als versterking noodzakelijk is. Mevrouw Engels vindt dit alles niet zo bevredigend. Ontstaat er op deze manier wel een wenselijke situatie? De heer Verbeek wil zich houden aan de beleidslijn dat Delfland geen enkele verantwoordelijkheid neemt voor wat er in buitendijks gebied wordt gerealiseerd. De heer Dijkema begrijpt dat het hier gaat om zaken die direct op of aan de waterkering zelf worden aangebracht, en dat het daardoor onduidelijk wordt voor wiens verantwoordelijkheid die zaken komen. De heer Verbeek bestrijdt dat er onduidelijkheid zou zijn. De waterkering wordt straks afgedekt met grote betonblokken en daarna gaat er zand overheen, als onderdeel van de waterkering. Vervolgens legt de gemeente Den Haag daarop een straat aan of zet ze bankjes neer, en dat doet de gemeente altijd voor eigen rekening en risico. De gemeente realiseert zich dat en er zijn sluitende afspraken over gemaakt.

De heer Dijkema vraagt nog hoeveel meerkosten gemaakt moeten worden, nu bij het slaan van de diepwand rekening moet worden gehouden met de ligging in de duinen van het appartementencomplex Scheveningse Duyn. Met andere woorden: wat waren de kosten geweest als dit complex er niet had gestaan? De heer Verbeek kan daar geen antwoord op geven. Hij weet ook niet of die vraag zo zinvol is, want dit complex staat er wél. Bovendien betaalt het rijk de extra kosten.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

15. Visie vismigratie en implementatie

De heer De Jong begrijpt niet waarom de Monsterse Sluis (vanuit de haven van Maassluis naar één van de Vlieten) niet is opgenomen in de tabel op pagina 3 en de kaart op blz. 4. Juist hier kan heel eenvoudig vismigratie mogelijk worden gemaakt, en zelfs nog door middel van werk met werk. De heer Willems antwoordt dat er uit de Monsterse Sluis een te laag debiet aan lokstroom komt, waardoor vissen de opening niet kunnen vinden. Technisch is het mogelijk om de lokstroom te versterken, maar daarvoor is het nodig om een fors gemaal te bouwen van ongeveer de capaciteit van gemaal Westland, want er moet op deze plek opgebokst worden tegen andere zoetwaterstromen. De Monsterse Sluis blijft nog wel in beeld voor de periode na 2015, omdat dan alle grote kunstwerken inmiddels zullen zijn aangepast.

De heer Wallinga maakt een compliment voor de visie. Deze laat zien dat zich een belangrijke ontwikkeling heeft voorgedaan in het denken over de vraag hoe het ecosysteem bevorderd kan worden.

De heer Dijkema sluit zich bij dit compliment aan. Hij suggereert om in de samenvatting van de visie (pagina 2 van het oplegstuk) in de zin "in het gebied achter de kunstwerken zijn geen factoren aanwezig die nadelige gevolgen.... enz." na "aanwezig die" in te voegen het woord "sterk". Op dit moment zijn er immers in elk water binnen Delfland factoren aanwezig die nadelige gevolgen voor migrerende vissen kunnen hebben, zodat enige nuancering wel nodig lijkt. Verder treft hij in de Voorburgse Beek (één van de waterlichamen) regelmatig illegale visnetten aan. Is het een taak van Delfland om die vorm van stroperij te bestrijden? Mevrouw Ruijgh lijkt dit een taak van de politie of de hengelsportverenigingen. Het is zeker geen taak van Delfland. Zij heeft verder weinig bezwaar tegen de suggestie om het woord "sterk" in te

voegen, maar anderzijds blijft het ook dan arbitrair. Bovendien hebben de ingeschakelde experts (de beroepsvisser, voorzitters en secretarissen van de visstandbeheercommissies en enkele andere externe specialisten) hier geen opmerkingen over gemaakt.

De heer Van Dam onderschrijft het uitgangspunt voor vrije vismigratie: ja, mits effectief en haalbaar. Hij kan zich voorstellen dat het opheffen van het vismigratieknelpunt bij gemaal Schoute effectief zou kunnen zijn, maar in het stuk wordt er al van uitgegaan dat het effectief is, want er wordt al vismigratie vanuit de boezem naar de polders opgestart. Is het dan nu al zeker dat er vis vanuit zee via het gemaal Schoute de boezem op kan komen? De heer Willems antwoordt dat er jaarlijks voor gemaal Schoute veel glasaal aanwezig is. Verder gaat het bij dit gemaal om relatief eenvoudige aanpassingen van beheermaatregelen. Als dat eenmaal is gebeurd, kan de glasaal zonder meer de Delflandse boezem inzwemmen. Ervaringen elders in Nederland hebben dit al uitgewezen. Aanvullend zegt mevrouw Ruijgh dat het niet alleen om glasaal gaat, maar ook om andere soorten vissen. Aal is belangrijk in dit verband, omdat deze vissoort op de rode lijst terechtgekomen is, maar ook voor andere soorten dreigt dat.

Gevraagd door de heer Zuidgeest naar een mogelijke tussentijdse evaluatie wijst mevrouw Ruijgh erop dat de visstand op basis van de KRW-eisen al elke zes jaar wordt gemonitord. Daarnaast wordt er regelmatig met de beroepsvisser en de hengelsportverenigingen gesproken over de effectiviteit van de maatregelen. De heer Zuidgeest lijkt het, gezien het forse bedrag dat geïnvesteerd zal worden ten behoeve van vismigratie, toch verstandig om bijvoorbeeld in 2012 al na te gaan of het beleid effect heeft. De heer Willems antwoordt dat er in dat jaar al een midterm-review van de KRW-maatregelen is gepland, waarbij wordt gekeken naar voortgang en effectiviteit van deze maatregelen, waaronder ook de maatregelen ten behoeve van vismigratie. Mevrouw Ruijgh denkt niet dat er in 2012 al veel te zeggen valt over mogelijke effecten op de visstand. Daar is meer tijd voor nodig.

De heer Van Dam vraagt nog of er overleg is met de hengelsportverenigingen over de vraag, welke soort vissen worden teruggebracht in het watersysteem van Delfland. Die verenigingen zien graag dat gebiedsvreemde soorten worden geweerd. Mevrouw Ruijgh antwoordt dat Delfland pas aan het begin van beleid op dit vlak staat. Delfland is dus nog niet toe aan de vraag of bijvoorbeeld graskarper thuishoort in de Delflandse wateren, en zo ja, wat zou kunnen worden gedaan om te bevorderen dat die vissoort ook in die wateren terechtkomt. Het is de taak van de visstandbeheercommissies om visstandbeheerplannen op te stellen, en Delfland is lid van die commissies en kan dus de planvorming beïnvloeden.

De heer Hofman sluit zich aan bij de al geuite waardering. Hij vraagt of wordt nagegaan hoe de ervaringen bij andere waterschappen zijn. Verder vindt hij dat er ook aandacht moet zijn voor de relatie met de rivier, en dat daartoe aan de eerste zin van de samenvatting op pagina 2 van het VV-stuk de woorden "en rivier" of "en buitenwater" zouden moeten worden toegevoegd. Ten slotte denkt hij dat het niet de bedoeling kan zijn dat het beleid wordt stopgezet als het budget op is, zoals op pagina 5 van het oplegstuk wordt gesteld. Hij zou willen uitspreken dat in principe de genoemde 30 prioritaire kunstwerken altijd worden aangepakt. Mevrouw Ruijgh wijst erop dat er is gekozen voor een ambitieus beleidspakket voor een bedrag van € 7,5 miljoen. Daar kan heel wat voor gedaan worden, maar in feite is dat nog maar een eerste begin, want in het stuk wordt duidelijk gemaakt dat er enige duizenden knelpunten opgelost zouden moeten worden. In de volgende Waterbeheerplan-periode zal duidelijk worden wat Delfland precies te doen staat en welk bedrag daarbij past.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

18. Nieuwe Driemanspolder

De heer Hofman vraagt nog of een voorrangsregeling van toepassing is voor het gebruik van de waterberging in de Nieuwe Driemanspolder. Als zowel Rijnland als Delfland te kampen heeft met wateroverlast, wie mag dan als eerste deze berging gaan gebruiken? Of wordt de berging in vakken verdeeld, waarbij het ene vak voor Delfland en het andere voor Rijnland is bestemd? Verder vraagt hij waarom is gekozen voor het verwerven van grond, en wat de verwachtingen zijn over het aantal keren dat de berging ingezet zal moeten worden. Er zijn immers ook pachtconstructies mogelijk, en grondverwerving vraagt behoorlijke investeringen.

De heer Den Dulk licht toe dat het gaat om één berging, dus niet een gecompartmenteerde berging. Met Rijnland is in een waterakkoord afgesproken dat Delfland bij Leidschendam per seconde 4 m³ kan aflaten. Van die afspraak kan alleen worden afgeweken als de situatie zodanig ernstig is, dat bij Rijnland de kaden dreigen te bezwijken. De voorzitter zegt aanvullend dat het op dit moment van de goedwillendheid van Rijnland afhangt of Delfland water naar Rijnland kan pompen. Met de Nieuwe Driemanspolder krijgt Delfland de zekerheid (met uitzondering van extreme situaties) dat het altijd 4 m³/seconde kan aflaten, waarbij het overigens aan Rijnland is om dat water naar de Nieuwe Driemanspolder te transporteren, of naar een andere plek, bijvoorbeeld direct naar het gemeal Katwijk. Verder is voor grondverwerving gekozen omdat het gebied een natuur- en recreatiebestemming krijgt. Het ministerie van LNV betaalt de primaire grondverwervingskosten, en de waterbeheerders dragen de kosten van de kaden en het toestroomkanaal.

Aan de heer Van Baars antwoordt de voorzitter vervolgens dat er waterakkoorden zijn met Rijnland en met Schieland, waarin over en weer is afgesproken om elkaar te helpen als er een tekort of een teveel aan water is. Met de Nieuwe Driemanspolder wordt echter veel meer zekerheid verkregen. Bovendien ligt die polder gunstig voor het noordelijk gebied van Delfland, en juist in dat gebied is er geen ruimte voor een omvangrijke waterberging. De heer Van Baars heeft begrepen dat het voor het eerst is dat Delfland een berging realiseert in het gebied van een ander waterschap. Hij vindt dat wel bijzonder. De heer Zuidgeest vindt het, gezien de al gemaakte afspraken met de buurwaterschappen, helemaal niet zo bijzonder.

Mevrouw Engels zegt dat er bij de categorie ingezetenen nog wel enige twijfel leeft of Delfland er goed aan doet om nu het bestuursconvenant voor de Nieuwe Driemanspolder aan te gaan. Dit project loopt al tien jaar, maar toch zijn nog veel vragen onbeantwoord gebleven en ook in de second opinion wordt erop gewezen dat een aantal zaken nog niet goed geregeld is. Zij vraagt op welk moment en onder welke voorwaarden Delfland zich alsnog zou kunnen terugtrekken, en welke al gemaakte kosten dan als "verloren" moeten worden beschouwd. De voorzitter bevestigt dat er uit het voorlopig ontwerp en zeker uit de second opinion nog enige onzekerheden naar voren zijn gekomen. In de stuurgroep is daarom afgesproken om nu wel een bestuursconvenant te gaan sluiten, omdat vooral de waterschappen vinden dat het na tien jaar wel tijd wordt om eens iets op papier te zetten, maar daarnaast ook de onzekerheden (onder andere de grondbalans) nader tegen het licht te houden en verder het definitief ontwerp af te wachten. Dat ontwerp wordt naar verwachting opgeleverd in het voorjaar van 2010, en op dat moment moet definitief worden beslist over al dan niet doorgaan, en is het voor partijen mogelijk om alsnog uit het project te stappen. De enige voorwaarde daarvoor is, dat de tot dat moment gemaakte kosten volgens een bepaalde sleutel over partijen worden verdeeld. Tot nu toe heeft Delfland nog maar beperkte bedragen geïnvesteerd: enige onderzoekskosten en de kosten van interne uren van Delfland. Mochten de andere partijen besluiten om uit het project te stappen, dan zit Delfland met een waterhuishoudkundig probleem dat op een andere manier opgelost zal moeten worden.

De heer Van den Berg vraagt of Delfland de al opgedane ervaring met het realiseren van waterbergingen ook inbrengt in het project Nieuwe Driemanspolder. De voorzitter bevestigt dat. Delfland heeft op dit vlak veel meer ervaring dan Rijnland en heeft op basis hiervan al bereikt dat niet een omvangrijk gemeal wordt gebouwd, maar wordt volstaan met noodpompen voor het geval het gebied leeggemaakt moet worden, wat naar verwachting nauwelijks nodig zal zijn.

Desgevraagd door de heer De Jong antwoordt de heer Den Dulk dat er op de overgang naar Rijnlands gebied zowel water afgelaten als gepompt kan worden. De heer De Jong wil wel zekerheid dat Delfland altijd de 4 m³/s kwijt kan en Delfland kan dat niet als de druk vanuit Rijnland zo groot is dat er bij Leidschendam geen niveauverschil meer is. Hij vindt daarom dat er voorzieningen moeten worden getroffen waardoor Delfland altijd 4 m³/s kan pompen. De voorzitter lijkt dat niet nodig. Onder normale omstandigheden is er bij Leidschendam al een peilverschil van 20 cm, en als Delfland wil gaan afwateren is dat verschil misschien wel 40 of 50 cm. Er moet dan wel buitengewoon veel in Rijnland aan de hand zijn wil het het water uit Delfland niet kunnen verwerken, en dan geldt waarschijnlijk de uitzondering over de extreme situatie.

De commissie adviseert overeenkomstig het voorstel te besluiten.

5. Rondvraag en sluiting

- De heer Wallinga vraagt wanneer wordt afgewogen of het huidige interimpeil voor de boezem nog langer gehandhaafd moet worden. De voorzitter antwoordt dat is afgesproken om dit interimpeil tot 2011 te handhaven. Daar zijn ook de flankerende maatregelen in de Vlietlanden op gebaseerd. De verwachting is dat op dit moment in 2011 het afgesproken boezempeil ingesteld kan worden.
- Gevraagd door de heer Van den Berg hoe het staat met de vernieuwing van de noodafsluitingen van de boezem, antwoordt de heer Verbeek dat nu 3 à 4 BWO-keringen worden aangepakt. Afhankelijk van de ervaringen daarmee worden vervolgens, zo mogelijk, ook de overige BWO-keringen weer werkend gemaakt, rekeninghoudend met onder andere de Arbo-wetgeving.
- De heer Dijkema heeft uit de verordeningen verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing opgemaakt dat in totaal slechts 11.500 vervuilingseenheden aan de glastuinbouw in het gebied van Delfland worden toegerekend. Mevrouw Ruijgh wijst erop dat die toerekening wettelijk is vastgelegd. Delfland kan daar niets aan veranderen.
- De heer Van Dam merkt op dat voor de aanleg van de berging Woudse Polder ook een oude houtwal moest verdwijnen, maar er is toen afgesproken dat deze wal opnieuw ingeplant zou worden met gebiedseigen bomen van een redelijke omvang. Nu de berging klaar is en het binnenkort een geschikt moment is om bomen te planten, neemt hij aan dat deze houtwal de komende tijd ingeplant wordt. De voorzitter gaat ervan uit dat de gemaakte afspraak wordt nagekomen. Als er meer over te melden valt, zal hij dat in het verslag laten opnemen.⁹
- De heer Hofman vraagt naar de ervaringen met de landelijke oefening Waterproef. De voorzitter antwoordt dat de afgelopen dagen door Delfland volop is meegewerkt aan deze oefening, samen met de partners in de hulpverleningsregio Haaglanden, dus primair de gemeenten in Haaglanden. Bij de oefening werd ervan uitgegaan dat er na enige dagen een enorme storm, met windkracht 12 en springtij en veel regenval, op de Delflandse kust af zou komen, waardoor bij Ter Heijde of Scheveningen een doorbraak gevreesd zou moeten worden. Met het oog hierop koos Delfland voor het afzinken van een aantal tankers voor de kust bij Ter Heijde en Scheveningen, omdat dan de golfslag wordt gebroken en de huidige duinen goed in staat zijn om de tik die ze dan nog krijgen, redelijk te weerstaan. Verder werd Deltares bereid gevonden om in het weekeind een rapport over deze mogelijkheid op te stellen, met als conclusie dat dit een effectieve methode was, omdat de golfslag en daardoor ook de kans op falen bij Ter Heijde dan sterk verminderd zouden worden. Deltares ging daarbij uit van een onderlinge afstand tussen de af te zinken tankers van 50 meter, maar Smit Tak heeft vervolgens, daarnaar gevraagd, laten weten dat de tankers nog veel dichter bij elkaar gebracht kunnen worden, waarmee de faalkans nog verder teruggebracht zou worden. De heer Hofman vraagt zich af hoe Delfland aan een aantal tankers zou kunnen komen. Vorderen is misschien een mogelijkheid, maar is die er ook als het gaat om tankers die onder buitenlandse vlag varen? De secretaris geeft aan dat tijdens de oefening inderdaad bleek dat dit niet eenvoudig zou zijn. Het zal in ieder geval verder uitgezocht moeten worden, wat trouwens ook geldt voor andere aspecten van dit initiatief vanuit Delfland. Op het niveau van de betrokken directeuren-generaal van de diverse ministeries is al gezegd dat deze mogelijkheid nader moet worden onderzocht. De heer Fransen heeft in het kader van de oefening over dit idee gesproken met de havenmeester van Rotterdam. Die zei dat er altijd wel voldoende tankers voorhanden zijn en dat ze op tijd leeggemaakt en weer met water gevuld kunnen worden. De voorzitter zegt verder dat in het kader van de oefening ook is nagegaan wat het binnendringen van een enorme golf zeewater zou betekenen voor de rioolgemaal, de zuiveringen en

⁹ Voor de herplant van de houtwal langs de teen van de oostkade in de Woudsepolder zijn de afspraken gemaakt. De firma Biodivers heeft opdracht en gaat starten met de aanplant zodra het laatste blad van de aan te planten bomen en struiken is gevallen. Het is de verwachting dat nog in november 2008 gestart zal worden. De herplantplicht die we van Staatsbosbeheer hebben, stelt dat we voor 2010 de aanplant gereed moeten hebben. Dat gaat Delfland zeker halen.

